

КОРУПЦІЙНА ЗЛОЧИННІСТЬ У МИТНІЙ СФЕРІ

CORRUPTION CRIMINALITY IN CUSTOMS SPHERE

Коваленко Н.В., студентка

*Інститут прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

У статті розглянуто питання корупційної злочинності у митній сфері. Визначено основні причини та передумови вчинення корупційних правопорушень посадовими особами митниць, об'єкт та мета злочинної діяльності. Проаналізовано елементи корупційної злочинності у митній справі, розглянуто найбільш типові правопорушення: митне шахрайство, контрабанда. Розкрито договірний аспект корупційної злочинності серед посадових осіб митниць, який базується на отриманні незаконної вигоди з боку суб'єктів господарювання.

Ключові слова: корупція, корупційна злочинність, митна справа, митний контроль, митне шахрайство, контрабанда.

В статье рассмотрены вопросы коррупционной преступности в таможенной сфере. Определены основные причины и предпосылки совершения коррупционных правонарушений должностными лицами таможен, объект и цель преступной деятельности. Проанализированы элементы коррупционной преступности в таможенном деле, рассмотрены наиболее типичные правонарушения: таможенное мошенничество, контрабанда. Раскрыт договорной аспект коррупционной преступности среди должностных лиц таможен, основанный на получении незаконной выгоды со стороны субъектов хозяйствования.

Ключевые слова: коррупция, коррупционная преступность, таможенное дело, таможенный контроль, таможенное мошенничество, контрабанда.

To date, counteracting corruption in various directions of social, political and economic life is the main and the most important issue of the state. In particular, Ukraine faces the problem of suppressing corruption in the system of bodies of the State Fiscal Service of Ukraine (hereinafter – SFS of Ukraine) because these executive bodies implement state tax and customs policy. Therefore, improper execution of tasks in the sphere of tax and customs affairs threatens the financial and economic stability and independence of Ukraine. Because tax and customs payments are the main means of filling the State Budget.

The issues of corruption criminality in customs sphere were considered in the article. Moreover, the main reasons and preconditions of corruption offenses by customs officials as well as the object and purpose of criminal activity were determined in this article. The main elements of corruption crime in the customs were analyzed. The most typical violations such as customs fraud and smuggling were also considered. The contractual aspect of corruption crime among the customs officials was revealed. In my opinion, all of these problems are related to obtaining illegal benefits from business entities.

In general, the structure of corruption criminality in the customs sphere consists of the following elements: 1) corruption provision of criminal activity for the transfer of smuggled and counterfeit goods through the customs border; 2) complicity of transnational criminal activity in different forms by abusing of authority; 3) creation of "artificial" obstacles to the legal movement of goods and vehicles through the customs border; 4) service negligence in detection, prevention and stopping customs offenses and smuggling; 5) concealment of corruption crimes among officials, the SFS customs authorities and other bodies of state control by law enforcement agencies.

Key words: corruption, corruption criminality, customs, customs control, customs fraud, smuggling.

Нині протидія корупції у різних напрямках соціального, політичного та економічного життя нашої країни є основним та найбільш важливим питанням держави. Зокрема, перед Україною гостро постає проблема боротьби з корупцією у системі органів Державної фіскальної служби України (далі – ДФС України), адже саме ці органи виконавчої влади здійснюють реалізацію державної податкової та митної політики. Тому неналежне виконання завдань у сфері податкової та митної справи загрожує фінансово-економічній стабільності та незалежності українського суспільства та держави загалом, оскільки саме податки та митні платежі є основним засобом наповнення Державного бюджету.

Питання дослідження особливостей протидії корупції в митних органах відображено у працях науковців та практиків, зокрема, О.С. Баранова, Я.Ю. Демедюк, О.А. Коваленка, І.М. Коросташова, Б.М. Головкина.

Варто зазначити, що Україна має досить вигідне географічне розташування, є транзитною державою, яка межує з сімома країнами, з яких чотири є членами Європейського Союзу (Республіка Польща, Словачька Республіка, Угорська Республіка, Румунія), а також із трьома пострадянськими державами: Республіка Молдова, Російська Федерація, Республіка Білорусь. Через її територію проходить велика кількість міжнародних транспортних коридорів, що забезпечує високий рівень руху товарів, послуг, енергетичних ресурсів. Загальна довжина державного кордону України становить 6 992,982 км, із них на сухопутну ділянку припадає 5 637,982 км, а довжина морської ділянки – 1 355 км [1]. Митний контроль за рухом товарів і послуг здійснюється на 27 регіональних і спеціальних

митницях Державної фіскальної служби України (ДФС), 149 митних постах і в 196 пунктах пропуску через Державний кордон України. Штатна чисельність посадових осіб митної служби налічує майже 10 тис. осіб [2]. Отже, від діяльності митної служби суттєво залежить наповнення Державного бюджету України.

Так, за підсумками 2016 р. до державної скарбниці було перераховано 236,8 млрд грн., або 36,4% від усіх податкових надходжень [3, с. 10]. Іншими словами, наша держава належить до країн, що значну частину державного бюджету наповнює із податків, зібраних на державному кордоні. В умовах сьогодення такі країни належать до країн із нерозвинутою економікою, нестійкою фінансовою системою, економіка якої базується на сировинному характері виробництва, великих кредитних запозиченнях, високих темпах інфляції, хронічному дефіциті бюджету, агресивній фіскальній політиці.

На жаль, вигідне географічне розташування України не завжди використовуються на користь розвитку вільної торгівлі між державами-партнерами по Світовій організації торгівлі та збільшення національного багатства. За такої довжини митного кордону і постійних загроз із боку недружно налаштованих до України країн досить складно забезпечити економічний захист Державного кордону України від незаконної зовнішньоторговельної діяльності, корупційних схем, злочинних проявів та інших загроз глобального характеру.

Перш ніж детально дослідити проблеми боротьби з корупцією у митній сфері, варто спочатку надати визначення поняттю «корупція». Загалом термін «корупція» походить від сполучення латинських слів *corrupti* та *rupture*: *corrupti* –

обов'язкова причетність кількох представників однієї зі сторін до однієї справи, а гупреге – порушувати, ламати, пошкоджувати, скасовувати [4].

Американець Генрі Блек – автор юридичного словника визначає корупцію як діяння, яке вчиняється з наміром надати деякі переваги, що несумісні з офіційними обов'язками посадової особи і правами інших осіб, а також як діяльність посадової особи, яка неправомірно використовує своє становище чи статус для одержання будь-якої переваги для себе або іншої особи в цілях, які суперечать обов'язкам і правам інших осіб [5].

Задля повного дослідження явища корупції варто ознайомитися з деякими його визначеннями, що надаються у міжнародно-правових актах, оскільки саме вони є витоками та базою для національних законодавств. Зокрема, у Кодексі поведінки посадових осіб із підтримання правопорядку, прийнятому Генасамблеєю ООН у 1979 р., зазначено, що державам надається право самостійно визначати поняття корупції та що в загальному сенсі корупція являє собою вчинення або невчинення дії при виконанні обов'язків або з причин цих обов'язків у результаті одержання подарунків, що приймаються або вимагаються, обіцянок або стимулів кожного разу, коли має місце така діяльність або бездіяльність [6].

Б.М. Головкін у своїй праці «Поняття корупційної злочинності у митній справі» розглядає корупційну злочинність у митній справі як систему корупційних злочинів і злочинів, пов'язаних із корупцією, що вчиняються посадовими (службовими) особами митних органів ДФС України під час застосування законодавства з питань державної митної справи у відносинах з особами, які переміщують товари і транспортні засоби через митний кордон, а також у процесі взаємодії з іншими органами держави, що забезпечують митну діяльність [8]. Зміст корупційної злочинності полягає у протиправній митній діяльності уповноважених органів держави та їх посадових осіб в особистих і корпоративних корисливих цілях.

Об'єктом злочинного впливу корупційної злочинності на митниці є встановлений порядок здійснення митної діяльності. Головною причиною корупційної злочинності у митній сфері є високий попит серед управлінського апарату і посадових осіб митних органів на незаконні джерела доходів. Також пропозиція незаконної вигоди з боку декларантів породжує корупцію і корупційну злочинність [8].

Згідно з Міжнародною конвенцією про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства, до якої приєдналася Україна, термін «порушення митного законодавства» означає будь-яке порушення або спробу порушення митного законодавства. Відповідно до Конвенції вирізняються два види порушень митного законодавства, а саме митне шахрайство і контрабанда. Митне шахрайство – це порушення митного законодавства, за допомогою якого особа вводить митні органи в оману і таким чином уникає повністю або частково сплати імпорتنних або експортних мит та податків чи виконання заборон і обмежень, установлених митним законодавством, або отримує будь-яку вигоду за порушення митного законодавства. Під терміном «контрабанда» варто розуміти митне шахрайство, що полягає у переміщенні товарів через митний кордон у будь-який прихований спосіб [7]. В Україні, відповідно до чинного кримінального закону, «митне шахрайство» як склад злочину взагалі не передбачене, а так звана товарна контрабанда декриміналізована. Проте нині вказані види правопорушень у митній сфері існують, чим заподіюють багатомільярдну шкоду національній економіці. Водночас держава в особі уповноважених суб'єктів не реагує на

такі загрози кримінальні загрози. Складається враження про взаємну зацікавленість держави та бізнес-середовища в існуванні тіньової зовнішньої торгівлі, прихованих обігових коштів і доходів. Опосередковано про це свідчить непереконливе офіційне трактування корупції у митній сфері, спроба звести проблему до бюрократизму і непрозорої роботи митниць [8].

Також варто зазначити, що правопорушення у сфері митного законодавства з приводу зниження вартості трансакційних витрат суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності безпосередньо базуються на договірних корупційних відносинах із посадовими особами митниць в обмін на незаконну винагороду. Про договірний характер корупційних відносин мало хто говорить, бо це стосується службових інтересів і підриває авторитет не тільки митної служби, але й інших органів державного контролю на кордоні, правоохоронних органів загалом [8].

З'ясовуючи правову природу корупції у сфері зовнішньої торгівлі, варто виходити з того, що митне законодавство регламентує права і обов'язки обох сторін митних правовідносин, які взаємодіють із приводу переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України. Тому корупція в митній сфері виражається в порушенні митного законодавства обома сторонами митних правовідносин. Особи, які переміщують товари, предмети і транспортні засоби через митний кордон України, порушують нормативно встановлений порядок та умови такого переміщення, а посадові особи митних органів не виконують належним чином службові обов'язки або виходять за межі службових повноважень, здійснюючи митні формальності та застосовуючи заходи державного примусу. Взаємне порушення митного законодавства України уповноваженими суб'єктами державного контролю та суб'єктами господарювання в корисливих цілях і становить зміст корупції у митній сфері [9].

Однією з поширених форм корупції у митній справі є так зване корупційне узаконення фактично незаконних експортних, імпорتنних і транзитних операцій. Корупційна змова між посадовими особами митних органів ДФС та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності відбувається на етапах документальної підготовки переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон, а також попередньої перевірки документів у осіб, які перетинають державний (митний) кордон. Діяння, яке містить ознаки зловживання владою або службовим становищем уповноваженими особами в корисливих цілях, виражається в узгодженні митної вартості і товарів під час укладення зовнішньоекономічних контрактів, видачі сертифікатів на окремі групи товарів, попередній перевірці митних декларацій та інших товаросупроводжувальних документів. Метою такої корупційної діяльності є надання фактично незаконним зовнішньоекономічним операціям виду формально законних або прикриття очевидних порушень митних правил, замасковане під службову недбалість.

Загалом структура явища корупційної злочинності у митній сфері складається з таких елементів: 1) корупційне забезпечення злочинної діяльності щодо переміщення через митний кордон предметів контрабанди та контрафактної продукції; 2) співучасть у різних видах транснаціональної злочинної діяльності шляхом зловживанням службовим становищем; 3) створення «штучних» перешкод законному переміщенню товарів і транспортних засобів через митний кордон; 4) службова недбалість щодо виявлення, запобігання та припинення митних правопорушень і контрабанди; 5) приховування корупційних злочинів посадових осіб, митних органів ДФС та інших органів державного контролю з боку правоохоронних органів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Перелік пунктів пропуску. Державна прикордонна служба України. URL: <http://dpsu.gov.ua/ua/Perelik-punktiv-propusku> (дата звернення: 09.11.2018 р.)
2. Роман Насіров: як виглядає митна інфраструктура України. URL: <http://sfs.gov.ua/mediatsentr/zmi/248555.html> (дата звернення: 09.11.2018 р.)
3. Тищук Т.А., Харазішвілі Ю.М., Іванов О.В. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрями подолання: аналітична доповідь / за ред. Я.А. Жаліла. Київ: НІСД, 2011. 96 с.
4. Камлик М.І., Невмержицький Є.В. Корупція в Україні. К.: Товариство «Знання», КОО, 1998. С. 5.
5. Black H. Black Law Dictionary. New York, 1998. P. 14.
6. Міжнародні правові акти та законодавство окремих країн про корупцію / упоряд. Камлик М.І. та ін. К.: Школяр, 1999. С. 5–12.
7. Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства: затв. Указом Президента України від 23.05.2000 р. № 699/2000 «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства та додатків I, II, III, V, VI, VII, VIII до неї». URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_926 (дата звернення: 11.11.2018 р.)
8. Головкін Б.М. Поняття корупційної злочинності в митній сфері. Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.). До 20-річчя Нац. ун-ту «Одес. юрид. акад.» та 170-річчя Одес. шк. права: у 2 т. Одеса, 2017. Т. 2. С. 285–287.
9. Головкін Б.М. Тіньова зовнішня торгівля і корупція на митницях. Проблеми законності: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2017. Вип. 139.

УДК 343.92

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВІДЕОІГОР ЯК ЧИННИКА ВЧИНЕННЯ НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ НЕПОВНОЛІТНІМИ

CRIMINOLOGICAL CHARACTERISTICS OF VIDEOGAMES AS A FACTOR OF COMMITMENT OF VIOLENT CRIMES BY ADOLESCENTS

Кожушний К.С., студент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена аналізу відеоігор та їх впливу на психіку та поведінку неповнолітніх осіб. На основі аналізу досліджень вчених психологів та кримінологів розглядаються фактори вчинення підлітками насильницьких злочинів. Вивчається вплив жорстоких відеоігор на виникнення і розвиток агресії як чинника здійснення насилля. Робиться висновок про неоднозначність наявних досліджень та відсутності прямого причинно-наслідкового зв'язку відеоігор із насильницькими злочинами, вчиненими неповнолітніми особами.

Ключові слова: неповнолітня особа, насильницький злочин, агресія, агресивна поведінка, відеогра, жорстокість.

Статья посвящена анализу видеоигр и их влияния на психику и поведение несовершеннолетних. На основе анализа исследований ученых психологов и криминологов рассматриваются факторы совершения подростками насильственных преступлений. Изучается влияние жестоких видеоигр на возникновение и развитие агрессии как фактора осуществления насилия. Делается вывод о неоднозначности имеющихся исследований и отсутствия прямой причинно-следственной связи видеоигр с насильственными преступлениями, совершенными несовершеннолетними лицами.

Ключевые слова: несовершеннолетний, насильственное преступление, агрессия, агрессивное поведение, видеоигра, жестокость.

The article is devoted to the analysis of video games and their impact on the psyche and behavior of adolescents, since the dynamics and structure of juvenile delinquency in the world over the past 20 years has seriously changed in a negative direction. Characteristic features of juvenile crimes are violence and cruelty.

The author, on the basis of an analysis of the research of psychologists and criminologists, considers the factors involved in the commission of violent crimes by adolescents and the role of video games in the formation of a motive or a certain model of behavior that the criminal adhered to.

In accordance with studies conducted from the beginning of the 20th century, there is no single clear position that would confirm or refute the direct causal link between the predilection of the minor for violent video games and the crimes committed.

Most psychologists agree that aggressiveness is an innate property of every living being, the ability to be active in meeting their needs. Among the main provocative factors that directly encourage the minor to commit criminal acts, a large role is played by the willingness to use the previously laid algorithms for solving critical situations that the minor perceives playing in violent video games and adopting models of behavior from there.

The work concludes about the ambiguity of the available research and the lack of a direct causal connection between video games and violent crimes committed by adolescents, and also underlines the role of parents in counteracting the negative effects of video games.

Key words: adolescent, violent crime, aggression, aggressive behavior, video game, cruelty.

У рамках 13-го Конгресу ООН із попередження злочинності та кримінального правосуддя (м. Доха, Катар, 12–19 квітня 2015 р.) актуальними завданнями боротьби зі злочинністю було визначено формування збалансованих підходів до попередження нових форм транснаціональної організованої злочинності, створення захищеного кіберсередовища і дослідження проблеми кіберзлочинності [1, с. 89].

З того часу, як з'явилися комп'ютерні ігри, не вщухають бурхливі суперечки. Одні вважають їх безумовним злом і чи не єдиною причиною багатьох кривавих злочинів,

інші – звичайними іграшками, які прийшли на зміну лялькам, ведмедикам і машинкам. Треті знаходять у відеоіграх безумовну користь: «дитя» розвиває мозок і каналізує агресію. За останнє десятиліття різко зросла кількість злочинів, що вчиняються неповнолітніми з особливою жорстокістю та застосуванням вогнепальної зброї. Ці інциденти ЗМІ та суспільство досить часто пов'язують із відеоіграми, якими начебто зловживали підлітки, які вчинили злочини. Але нині наукове товариство не може дати точної відповіді щодо прямого взаємозв'язку відеоігор та злочинами. Тому метою статті є аналіз негатив-